

**Տ. ՄԻՋԱՅԵԼ Ծ. ՎՐԴ. ԱԶԱՊԱՅՑԱՆԻ ՔԱՌՈՋԸ՝  
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ՀՈՒՓՈՒՄԵ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ**  
(21 փետրվարի 1999 թ.)

*«Տեր, ողորմեաց մեզ, զի ի Զեզ յուսացաք»:*

*«Տեր, ողորմիր մեզ, որովհետև Զեզ հուսացինք»:*

(ԵՍՍՅԻ ԼԳ 2)

Սիրելի հավատացյալներ, ահա մեկ շաբաթ անցավ ապաշխարության, պահեցողության, խոկումի ու աղոթքի այն շրջանից, որ կոչվում է Սեծ Պահք: Եվ ահա Սեծի Պահոց այս առաջին կիրակի օրը, փակյալ խորանի առջև, որը մեզ հիշեցնում է կորուսյալ դրախտի իրականությունը, հավաքվեցինք՝ աղաղակելու և ասելու. «Տեր, ողորմիր մեզ, որովհետև Զեզ հուսացինք»: Եսայի մարգարեի այս խոսքերն են այսօր հնչում մեր ականջներին, երբ մեր Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու կանոնի և կանոնակարգի համաձայն առաջին կիրակին, Բուն Բարեկենդանից հետո, նվիրված է դրախտից մարդու արտաքսման իրողությանը: Այսինքն՝ հիշեցնում է մեզ, որ կար մի ժամանակ, երբ մարդն ապրում էր երանական դրախտում:

Այն ամենը, ինչ ստեղծվել էր Արարչագործության ժամանակ Աստծո կողմից, տրված էր մարդուն ի վայելումն, և ոչ միայն այդ, այլ նաև ողջ Արարչագործության ծիրի մեջ Աստված ստեղծել էր մի երանական և եղբմական պարտեզ, որտեղ չկար ո՛չ ցավ և ո՛չ հեծություն, չկար ո՛չ վիշտ, ո՛չ հալածանք, ուր կար միայն Աստծո ներկայությունն ու Աստվածային տեսությունը: Եվ վայելում էր մարդն այդ Աստվածային ներկայությունը, Աստվածային տեսությունը՝ լիակատար և լիարժեք կերպով, անձ՝ անձի հետ հարաբերությամբ: Սակայն գիտեք, որ Արարչագործության այդ սկզբնական օրերին տեղի ունեցավ խաթարումը մարդկային կյանքի, խափանումը արարչագործ ներդաշնակության, խանգարումը Աստծո և մարդու իրական հարաբերության ու Աստվածային տեսության, խառնակումը բարու և չարի: Սա տեղի ունեցավ այն պատճառով, որը մենք ուրիշ բան չենք անվանում, քեթ ոչ՝ մեղք: Աստվածաշնչական պատումը շատ գեղեցիկ և բանաստեղծական կերպով ու հուզումով է նկարագրում այդ մեղքը՝ եղբմական պարտեզում մարդու՝ Աստվածային պատվիրանին չհնազանդվելու և, Աստվածային պատվիրանին չհնազանդվելով, այդ պատվիրանը ոտնահարելու ու իր սեփական մտքով, սեփական խելքով, սեփական ձեռնհասությամբ Աստծուն մոտենալու և աստվածանալու այդ մոլուցքը:

Բազմիցս կարդացել ենք այդ պատմությունը, բազմիցս հնչել է մեր ականջներին, քե ինչպես մեր նախնայրը՝ Եվան, երկխոսության մեջ մտավ չարի հետ: Երկխոսության մեջ մտնելով՝ կասկածի սերմը ցանվեց իր հոգուց ներս, և նա կասկածեց աստվածային անհուն բարությանը, աստվածային անհուն գթությանը, աստվածային անսահման ողորմությանը և Աստծո

ստեղծած այն կարգ ու կանոնին, որի մեջ ապրում, գործում էր ոչ միայն մարդը, այլ նաև ողջ ստեղծագործությունը: Նախամայրը կասկածեց Աստծո պատվիրանի ճշմարտացիությանը: Այդ կասկածը եկամուտ էր, դրսից էր, այն նախասկզբնական չարից էր, որին մեր Տեր Դիսուս Քրիստոս անվանում է «ի սկզբանե մարդասպան»: Եվ այդ կասկածամտությամբ, արդեն մինչև իսկ այդ խորհրդանշական կամ իրական պտղի ճաշակումը, Եվան մեղանչեց: Մեղանչեց նաև Ադամը: Նրա մեղքը կայացավ Աստծո ներկայությունը, Աստծո իրական գոյությունը իր կյանքից ներս մեթծելու և արհամարհելու մեջ, որովհետև Ադամը կարծեց, թե այն, ինչ ինքն անում է, Աստված կարող է չտեսնել, Աստված կարող է չնկատել, որովհետև այդ պահին ինքն իր կողքին չգզաց Աստծո ներկայությունը, ինքն իենից այդ պահին դուրս վանեց Աստծո ներկայությունը:

Նա իր մարդկային նախնական միամտության մեջ կարծեց, թե Աստված կարող է տեսնելով տեսնել և չնկատել գործված մեղքն ու կատարված ոճիրը: Ուրեմն, մեր նախամայրն ու նախահայրը մեղանչեցին յուրաքանչյուրը յուրովի. մեկը՝ կասկածամտությամբ, մյուսը՝ Աստվածային ներկայությունն անտեսելով, սակայն երկուսի գործած մեղքն էլ իր արտահայտությունը գտավ միևնույն արարքի մեջ, որ էր՝ մոտենալ ծառին և քաղել ծառից այդ պտուղը: Դա հենց նշանակում էր Աստվածային պատվիրանի ոտնահարում: Ուրեմն երկու տարբեր մոտեցումներ, երկու տարբեր հոգեմտավոր գործողություններ տարբեր մարդկանց մղեցին միևնույն մեղքին՝ Աստվածային պատվիրանի ոտնահարմանը:

Այսօր, երբ մենք հավաքված մեկ անգամ ևս մեր մտքի ու հոգու մեջ վերաթնացնում ենք այդ արտաքսման դառն իրողությունը, և եթե նայում ենք ինքներս մեր մեջ, ինքներս մեր շուրջը, ապա տեսնում ենք, որ դարձյալ, ինչպես այդ նախասկզբնական ժամանակներում, այնպես էլ այսօր, աստվածային պատվիրանների զանազան ոտնահարումները տեղի են ունենում այդ երկու հոգեմտավոր մղումներից: Ոմանց մոտ մեղքը և մեղանչումը տեղի է ունենում կասկածամտությունից: Եվ դարձյալ, ինչպես ամենասկզբում, սկզբնատիպ չարը մոտենում է, քաշում մեզ երկխոսության մեջ և մեր սրտի ու հոգու ներսում կասկածամտություն սերմանում այն սկզբնական և հավիտենական ու անփոփոխելի բարու նկատմամբ, որ է Աստված: Եվ հաճախ մենք այդ երկխոսության, այդ խոսակցության ընթացքում պարտվում ենք, մեր զենքերը վայր ենք դնում, կասկածի սերմը ծլում և ծլարձակում է մեր հոգիներից ներս, և մենք կասկածում ենք Աստվածային բարությանը, Աստվածային ողորմությանը, Աստվածային անսահման ու անհուն ներդաշնակությանը:

Ձանազան առիթներով մարդկային հասարակության մեջ, մեր պատճառով, մեր սխալների, մեր մեղանչումների պատճառով, մենք ականատես ենք լինում դժբախտությունների, վշտերի, հալածանքների: Այդ ամենը փոխանակ բացատրելու այն իրողությամբ, որ աստվածային պատվիրանների ոտնակոխ անելու հետևանքով ենք մենք հանդիպում նման հալածանքների, նման վշտերի, ընդհակառակը՝ կասկածում ենք. կասկածում ենք Աստծո բարությանը, և մեզանից ծնված չարը, մեզանից ծնված չարիքը փորձում ենք վերագրել Աստծուն: Նման կասկածամտությամբ այսօր ևս բազմաթիվ

արարքներ են տեղի ունենում, բազմաթիվ հանցագործություններ և զանցանքներ են կատարվում, որովհետև կասկածում ենք Աստվածային իրապես անսահման և անհուն բարությանը: Շատ հաճախ գործում ենք նաև մեղքեր՝ աղամական հոգեմտավոր կարողության սահմաններում, որովհետև կարծում ենք, թե Աստված բացակա է:

Սեղանչում ենք, որովհետև կարծում ենք, թե Աստված չի տեսնում, մեղանչում ենք, հանցանք ու զանցանք ենք գործում, որովհետև կարծում ենք, թե Աստված այս պահին ուրիշ գործերով է զբաղված, կամ մեր այդ փոքրիկ հանցանքը կամ զանցանքը Աստծո ուշադրության համար անարժան ենք համարում: Եվ շարունակում ենք այդ իմաստով մեղանչել և նմանվել ինչպես առաջ, այնպես էլ այսօր՝ մեր նախամորն ու նախահորը: Սակայն Սուրբ Գիրքն ասում է, թե ո՞վ է այն մարդը, որ ապրում է և մեղք չի գործում:

Մարդկության արշալույսին տեղի ունեցած այդ ողբերգությունը խաթարել, խափանել, հաղթահարել է մեր բնությունը, և մենք, որպես մարդ, մեղանչական էություն, մեզ դնելով ուղղակի չար գործությունների հարծակման տակ, ստիպված ենք մեր ամենօրյա կյանքում պայքարել: Այդ պայքարը շատ հաճախ ուղեկցվում է մեղանչումներով: Սակայն երբ կարծում, մտածում ու համոզվում ենք, որ մեղավոր ենք, ինչպիսի՞ն է լինում մեր անդրադարձը՝ մեղավոր լինելու իրականությանը: Դարձյալ վերադառնանք արտաքսման այդ պատուհին: Տեսնենք, թե մեր նախահայրն ու նախամայրը ինչպիսի՞ անդրադարձ ունեցան իրենց մեղավոր լինելուն, երբ զգացին, որ Աստված տեսավ, երբ զգացին, որ Աստված իմացավ: Երբ Աստված մտավ եղբնական պարտեզ ու հարցրեց՝ ո՞ւր ես, Ադամ, ինչպիսի՞ն եղավ Ադամի ու Եվայի անդրադարձը: Փորձեցին թաքցնել՝ փոխանակ ներկայանալու Աստծուն, ներողություն խնդրելու, ապավինելու Աստծո անսահման գթությանն ու ողորմությանը, որ ոչ թե արդարությամբ է դատում, այլ գթությամբ՝ քավում: Թաքնվեցին՝ մտածելով, որ թաքնվելով կարող են խուսափել մեղավոր լինելու զգացումից և որպես դրա հետևանք՝ պատժից:

Այսօր էլ մեզանից շատերը երբ մեղք են գործում և երբ զգում են, որ մեղավոր են, անհունորեն ու անսահմանորեն մեղավոր են, փորձում են թաքնվել, խուսափել Աստծուց: Եվ այն ճանապարհով, որ տանում է դեպի Աստված, փորձում են չընթանալ, մեջք են դարձնում այդ ճանապարհին, շուտ են գալիս դեպի այն: Երբ անցնում են փողոցով և տեսնում Զրիստոսի եկեղեցին, շրջանցում են այն, չեն մտնում ներս, չեն խոնարհվում մեր Տեր և Փրկիչ Դիսուս Զրիստոսի Սուրբ Սեղանի առջև՝ կարծելով, թե այդ խուսափումով կամ թաքնվածությամբ պետք է խուսափեն Աստծո ամենատես աչքից: Սակայն Աստծո ամենատես աչքն ամենուր է, նամանավանդ, ամենից առաջ և ամենից առավել, յուրաքանչյուր մարդու հոգու և մտքի ներսում: Յուրաքանչյուրի խիղճը, որպես դատավոր, խոսում է և մշտապես հիշեցնում այդ մասին, որ ինքը մեղանչել է, մեղավոր է:

Եվ նաև Ադամի մյուս անդրադարձը՝ ի դեմս իր մեղավոր լինելու զգացման. Աստծո «ի՞նչ արեց» հարցին ի պատասխան, փորձեց իր մեղքը բարդել կնոջ վրա՝ իր ընկերոջ, իր միակ բարեկամի, իր կողակցի և լծակցի վրա, որովհետև ուրիշ մեկն արդեն իսկ չկար: Այսօր էլ մեզանից շատ-շատերը, երբ մեղանչում



են և մեղք են գործում, փորձում են այդ մեղքի պատճառը և առիթը փնտրել ուրիշների մեջ, այն բարդել ուրիշների վրա, իրենց մեղավորությունը և մեղանշականությունը բացատրել զանազան սոցիալական, ընկերային, հասարակական երևույթներով, ազգային կյանքի խաթարումով, հասարակական կյանքի թերացումներով, ծնողների սխալ դաստիարակությամբ և այլն, սակայն շատ քչերն են փորձում իրենց հոգու և մտքի ներսում տեսնել յուրաքանչյուր ուրիշի ու մեղքի սկզբնապատճառը:

Եվ ի վերջո տեսնում ենք, թե որքան մեծ են մեր նախահորն ու նախամորը՝ մեր անբացատրելի մղումով դեպի մեղանշումն ու մեղքը և մեր խուսափումով ու չքմեղությամբ: Ուստի Մեծի Պաիոց շրջանը հենց այն ժամանակահատվածն է, երբ մենք ներս ենք մտնում հոգևոր առողջադան՝ ախտորոշելու մեր հոգու հիվանդությունները և ըստ այդմ դեղ ու ճար դնելու մեր հոգևոր վերքերին: Եվ ինչպես մարմինը կարիք ունի բուժման ու խնամքի, այնպես էլ հոգին կարիք ունի սրբվելու և մաքրվելու: Ուրեմն ճիշտ ապրենք մեզ ընձեռնված այս հնարավորությունը՝ փորձելով առավելագույնը քաղել մեր և ձեր օգտի համար: Եվ արտաքսման պատումից ստացած մեր բարոյական դասով ուրիշ բան չունենանք ասելու, եթե ոչ կրկնենք Եսայի մարգարեի խոսքերը՝ «Տէր, ողորմեաց մեզ, զի ի քեզ յուսացաք»: Ամեն: